

Маълумотномаи
таҳлилии ғайриаудиторӣ оид ба фаъолияти истеҳсоли ва молиявии
Корхонаи воҳиди давлатии «Ширкати Алюминийи Тоҷик» дар
давраи солҳои 2010-2015 ва нимсолаи аввали соли 2016

Тибқи маълумотҳои пешниҳодгардида (тавозуни корхона) ва дастрастшуда (маълумотҳо қисман ғайриаудитӣ мебошанд) фаъолияти истеҳсоли ва молиявии КВД «Ширкати Алюминийи Тоҷик» дар давраи солҳои 2010-2015 ва нимсолаи аввали соли 2016 арзёбӣ гардидааст.

Дар асоси талаботи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 апрели соли 2007, №191 «Масъалаҳои Заводи алюминийи Тоҷикистон» корхона ба Корхонаи воҳиди давлатии «Ширкати Алюминийи Тоҷик» табдили ном карда, тибқи озмун таҳвилгари ашёи хоми толлингӣ ширкати Talco Management Limited таъин мегардад. Пас аз ин муҳлати шартнома дар асоси қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 марти соли 2013, №165 ва аз 31 декабри соли 2014, №829 тамдид карда шуд ва дар соли аввали фаъолияти муштарақ, яъне соли 2007 корхона ба нишондиҳандаҳои таърихии истеҳсоли ва молиявӣ ноил гардида, ҳаҷми истеҳсоли алюминийи аввалияро ба 419,1 ҳазор тонна расонид. (Аз рӯзи ифтитоҳи корхона (соли 1975) аз 12 иморати мавҷуда 10 иморати он фаъол буда, истеҳсолот ба чунин нишондоди таърихӣ бори аввал ноил гардидааст).

Агар дар соли 2010 истеҳсоли алюминийи аввалия 348,8 ҳазор тоннаро ташкил дода бошад, дар соли 2015 ин нишондиҳанда ба 139,1 ҳазор тонна баробар гардид ва дар нимсолаи аввали соли ҷорӣ истеҳсоли алюминий 73,1 ҳазор тоннаро ташкил дод, ки назар ба ҳамин давраи соли 2015 тақрибан 113%-ро дар бар мегирад.

Баъзе аз сабабҳои асосии паст гардидани фаъолияти корхона дар солҳои бухрони иқтисодии ҷаҳонӣ, коҳиш ёфтани нарх ва талаботи алюминий дар бозори ҷаҳонӣ, боло рафтани нархҳои ашёи хом асосӣ аз ҳисоби тарифҳои роҳи оҳан, афзудани бӯчи содиротии баъзе намудҳои ашёҳо, кам шудани теъдоди миёнаи электролизёрҳои амалкунанда, афзоиши коэффитсентҳои хароҷотии намудҳои асосии ашёи хом ва нерӯи барқ, инчунин омилҳои дигари манфии иқтисодӣ вобаста мебошад.

Бояд тазақкур дод, ки дар давраи таҳлилӣ шумораи миёнаи электролизёрҳои амалкунандаи солна дар фаъолияти истеҳсолии корхона бо сабабҳои гуногуни объективӣ кам гардида, аз 801 адади дар соли 2010 амалкунанда дар соли 2015 ба 350 адад расидааст, ки 94 адади он нақшавӣ буда, 357 адади дигар дар солҳои 2011 – 2015 бо сабабу омилҳои садамавӣ хомӯш карда шудааст.

Инчунин бояд қайд намуд, ки дар давоми солҳои 2010 – 2015 аз ҳисоби маблағҳои толлингӣ зиёда аз 665 ваннаи электролизии нав ба кор андохта шудааст.

Чунон ки маълум аст, дар солҳои 2010 – 2015 бо сабабҳои объективӣ коҳиши истеҳсолот дар тамоми соҳаи алюминийи ҷаҳон ба мушоҳида мерасад. Яке аз нишонаҳои вазъияти душвор ва бухрони соҳаи алюминий баста шудани панҷ корхонаи алюминийи Руссия шуда метавонад (Аз ҷумла: Корхонаҳои алюминийи Волгоград, Богослав, Урал, Надвоитский, Волхов). Инчунин, танҳо дар

давоми солҳои 2014 – 2015 беш аз 35 корхонаи алюминийи Ҷумҳурии Халқии Чин низ бо сабабҳои зикргардида аз кор бозмонда ё истеҳсолотро бо таври назаррас коҳиш додаанд.

Ба Ширкати Алюминийи Тоҷик дар баробари вазъияти бухрони ҷаҳонӣ, инчунин омилҳои зерин низ боиси коҳиш ёфтани ҳаҷми истеҳсоли алюминий дар давоми солҳои 2010 – 2016 гаштаанд:

1. Соли 2011 бинобар ҷорӣ гардидани маҳдудият ба истеъмоли нерӯи барқ дар моҳҳои март ва апрел бо супориши Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон истеъмоли шабонарӯзӣ ба андозаи 1,5 млн. кВт/соат кам карда шуд, ки дар натиҷа 270 адад электролизёр ба таври ғайринақшавӣ аз кор боздошта шуд. Бо сабабҳои номӯътадил гардидани технология соли 2012 теъдоди электролизёрҳо нисбат ба моҳи январӣ соли 2011 ба миқдори 238 адад коҳиш ёфт, ки ин омил ҳам боиси таназзул ёфтани истеҳсолот гардид;

2. Ду садамаи калони технологияи дохилисеҳии таҷҳизоти энергетикӣ боиси кам гардидани ҳаҷми истеҳсолот гардид, ки дар таърихи фаъолияти ширкат бори аввал ба амал омадааст. Хусусан, сӯхтани кабелҳои баландшиддат дар гузаргоҳ ва дар долони кабелгузар, ки боиси бекористии зиёди таҷҳизот гардид. Барқарор намудани он вақти зиёд ва маблағҳои калони молиявиро талаб намуд. Дар натиҷаи садамаҳо фаъолияти мӯътадили истеҳсолоти аноди пухта вайрон гардида, суръати раванди технологӣ поин рафта, сифати маҳсулоти истеҳсолшаванда коҳиш ёфт.

Қарзҳои дебитории корхона ба ҳолати 01.01.2016 маблағи 455,2 млн. сомониро ташкил дода, дар нимсолаи аввали соли ҷорӣ маблағи мазкур ба 513,3 млн. сомонӣ баробар шуд ва афзоиши он асосан ба ҳисоби беқурбшавии қурби асъорӣ вобаста аст.

Қарзҳои кредиторӣ корхона бошад, дар санаи 01.01.2016 маблағи 2067,5 млн. сомониро ташкил медиҳанд, ки ин нишондиҳанда санаи 01.07.2016 дар маҷмуъ 2290,1 млн. сомониро дар бар гирифтааст. Бояд қайд намуд, ки нишондодҳои қарзи умумии корхонаеро, ки гардиши калони асъорӣ дорад, фақат дар охири соли пурра, саҳеҳ ва амиқ муқоиса кардан мумкин аст.

Тағйироти қарзи кредиторӣ ба ҳисоби доллари ИМА чандон назаррас нест. Масалан, дар санаи 01.01.2010 қурби сомонӣ нисбат ба доллари ИМА 4,152 сомонӣ ва дар 01.07.2016 қурби сомонӣ нисбат ба доллари ИМА 7,7994 сомониро ташкил дод, яъне тағйири қурб дар ҳамин давра 187,8%-ро ташкил медиҳад. Ҳамин тавр, қарзи умумии (ҳам дохили ва ҳам берунии) кредиторӣ ширкат бо ҳисоби доллари ИМА дар санаи 01.01.2016 маблағи 290,8 млн. доллари ИМА ва ин нишондиҳанда дар санаи 01.07.2016 маблағи 262,8 млн. доллари ИМА ташкил додааст ва аз он гувоҳӣ медиҳад, ки қарзи умумии ширкат аз сабаби фарқияти қурби доллари ИМА (девалватсия) нисбат ба пули миллии сомонӣ зиёд шуда, дар мавриди нишон додани он бо доллари ИМА қарзи умумии корхона, нисбатан коҳиш ёфтааст.

Аз соли 2010 – 2015 андозҳои пардохтгардидаи ширкат 909 млн. сомониро ташкил додааст. Дар давоми шаш моҳи соли ҷорӣ андозҳо ба маблағи 59,3 млн. сомонӣ ҳисоб карда шуда, маблағи 51,6 млн. сомонӣ пардохт гардидааст. Бақияпулиҳои андозии ширкат тибқи ҳисоботҳои ҷорӣ ба санаи 1 июни соли 2016 маблағи 47,2 млн. сомониро ташкил медиҳад.

Маълумоти пурраи аудитӣ дар сомонаи КВД “Ширкати Алюминийи Тоҷик” (<http://talko.com.tj>) оварда шудааст.

Эзоҳи 1. Шарҳ ва таҳлили фаъолияти истеҳсолӣ ва молиявии КВД “Ширкати Алюминийи Тоҷик” қисман ғайрирасмӣ ва ғайри аудитӣ мебошанд, яъне нишондиҳандаҳое, ки аз соли 2014 то нимсолаи аввали соли ҷорӣ дар боло дарҷ гардидаанд, аз санҷиши аудитӣ нагузаштаанд. (Ширкат уҳдадор гардидааст, ки дар давоми семоҳаи аввали соли 2017 аудити солҳои 2014-2015-ро пурра ба итмом расонида, натиҷаашонро дар сомонаи худ ҷойгир намояд).

Эзоҳи 2. Дар таҳлили пешакӣ, ки дар сомонаи Вазорати молияи моҳи августи соли ҷорӣ ҷой дода шуда буд, бо сабабҳои техникӣ ба иштибоҳ роҳ дода шудааст, ки боиси нофаҳмӣ ва хатои тасвирӣ мебошад. Аз ҷумла, дар таркиби даромади умумии корхона амалиётҳои воридотию содиротӣ нишон дода шудаанд, ки ба фаъолияти молиявии корхона алоқамандӣ надошта, нишондиҳандаи вазъи молиявӣ шуда наметавонад.

Эзоҳи 3. КВД “Ширкати Алюминийи Тоҷик” аз соли 2005 инҷониб бо низоми толлингӣ (танҳо хизматрасонӣ дар коркарди ашёи хом) фаъолият намуда, бо ширкати Talko Management Limited аз соли 2007 шартнома ба имзо расонидааст. (Минбаъд ин шартнома бо қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №165 аз 30.03.2013 ва №829 аз 31.12.2014 ду маротиба тамдид гардидааст)

Эзоҳи 4. Дар маълумотҳои пешакии дарҷгардидаи дар сомонаи Вазорати молия (бо иштибоҳи техникӣ ва омилҳои инсонӣ) омада буд: “даромади гирифташудаи корхона аз фаъолияти истеҳсолӣ (молиявӣ-иқтисодӣ) дар солҳои 2010-2015 (ва 6 моҳи соли 2016) маблағи 3,9 млрд. сомонӣ (1,6 млрд. доллари ИМА)-ро ташкил дода бошад, пас амалиёти мусбати бадастомада аз ҳисоби гардиши савдои хориҷӣ (танҳо содирот) маблағи 10,0 млрд. сомонӣ (2,7 млрд. доллари ИМА) ҳисоби карда шудааст. Тафовути байни даромади гирифташуда ва амалиёти савдои хориҷии корхона, яъне корхона дар ҳисоботҳои худ даромади (фоидаи) бадастомадаро аз ҳисоби гардиши савдои хориҷӣ, ки 3,8 млрд. сомонӣ (1,1 млрд. доллари ИМА)-ро ташкил медиҳад, нишон надодааст”, нодуруст ҳисоби шуда, ба савҳорӣ роҳ дода шудааст. Бояд қайд намуд, ки баҳогузори молиявӣ дар хусуси ба инобат нагирифтани маблағҳои хариди молу ашёи толлингӣ дар хусуси ба даромади корхона ворид нагардидан ё нишон надодан маблағи 1,1 млрд. доллари ИМА воқеият надорад, чунки вобаста ба низоми толлингӣ арзиши моли воридшаванда танҳо дар ҳисобдорӣ ширкати Talko Management Limited дарҷ мегардад.